

Maikki Arola

KOHTAAMINEN SOSIAALISESSA NUORISOTYÖSSÄ

Opinnäytetyö

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomikoulutus

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

Tutkintonimike	Sosionomi AMK
Tekijä/Tekijät	Maikki Arola
Työn nimi	Kohtaaminen sosiaalisessa nuorisotyössä
Toimeksiantaja	Loisto setlementti
Vuosi	2024
Sivut	34 sivua
Työn ohjaaja(t)	Merja Nurmi ja Laura Ranki

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli määritellä käsitteet *sosiaalinen nuorisotyö* ja *kohtaaminen* sosiaalisessa nuorisotyössä. Tavoitteena oli tutustua olemassa olevaan kirjallisuuteen, täydentää muulla aineistolla ja rakentaa niiden avulla käsitteistä reaalinäytelmät.

Tietoperustassa tarkastellaan nuorisotyön ja sosiaalityön lainsäädäntöä, suhdeperustaista sosiaalityötä, kohtaamista ja setlementtityön arvopohjaa. Tutkimusosion käsiteanalyysissä luodaan käsitteen määrittelyt sosiaaliselle nuorisotyölle ja kohtaamiselle sosiaalisessa nuorisotyössä. Johtopäätöksissä peilataan tehtyjä käsitteenmäärittelyitä työpaikkani Loisto setlementin toteuttamaan sosiaaliseen nuorisotyöhön.

Tulokset osoittavat, että sosiaalinen nuorisotyö ja kohtaaminen sosiaalisen nuorisotyön kontekstissa ovat määriteltävissä käytetyn aineiston pohjalta. Opinnäytetyö tuotti reaalinäytelmät käsitteille. Määritelmät tukevat Loisto setlementin perehdytysohjelmaa ja uuden strategian jalkautumista käytäntöön.

Asiasanat: kirjallisuuskatsaus, opinnäytetyö, käsitteen määrittely, setlementtiarvot, sosiaalinen nuorisotyö, nuorisotyö, sosiaalityö, suhdeperustainen sosiaalityö ja kohtaaminen.

Degree title	Bachelor of Social Services
Author (authors)	Maikki Arola
Thesis title	Encounters in social youthwork
Commissioned by	Loisto settlementti ry
Time	2024
Pages	34 pages
Supervisor	Merja Nurmi and Laura Ranki

ABSTRACT

The purpose of this thesis was to define the concepts of *social youth work* and *encounters* in social youth work. The goal was to get to know the existing literature and materials and use them to build a real definition of the concepts. The theory part of the thesis examines youth work and social work and its legislation, relationship-based social work, value base of settlement work and encountering.

In the concept analysis of the research section, definitions of the concepts are created for social youth work and encountering in social youth work. The conclusions reflect the definitions of concepts made in the social youth work carried out by social youthwork in Loisto settlement.

The results show that social youth work and encounters in the context of social youth work can be defined based on the material used. The thesis produced real definitions for the concepts and they support Loisto Settlement's orientation program and the implementation of the new strategy.

Keywords: literature review, thesis, definition of concept, settlement values, social youth work, youth work, social work, relationship-based social work and encounters.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	LOISTO SETTLEMENTIN TOIMINNAN KEHITTÄMINEN	6
3	TIETOPERUSTA	8
3.1	Nuorisotyö	8
3.2	Sosiaalihuoltolain mukainen sosiaalityö.....	10
3.3	Suhdeperustainen sosiaalityö	12
3.4	Settlementityö	12
3.5	Sosiaalinen nuorisotyö.....	15
3.6	Kohtaaminen.....	16
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	20
4.1	Lähtökohta ja menetelmät	20
4.2	Tutkimuskysymykset.....	21
4.3	Tutkimusaineisto.....	21
5	TULOKSET.....	22
5.1	Sosiaalisen nuorisotyön reaalimääritelmä	22
5.2	Kohtaamisen reaalimääritelmä sosiaalisessa nuorisotyössä	22
5.3	Tutkimuksen tulokset suhteessa tutkimuskysymyksiin	23
5.3.1	Mitä on sosiaalinen nuorisotyö, ja sen tunnusmerkit?.....	23
5.3.2	Kuinka sosiaalinen nuorisotyö eroaa nuorisotyöstä ja suhdeperustaisesta sosiaalityöstä?	27
5.3.3	Mitä on kohtaaminen?.....	28
5.3.4	Mitä kohtaaminen tarkoittaa sosiaalisessa nuorisotyössä?.....	29
5.3.5	Millaisia herkkyyksiä ja erityispiirteitä kohtaamisessa esiintyy sosiaalisessa nuorisotyössä?	31
6	POHDINTA.....	33
	LÄHTEET.....	35

1 JOHDANTO

Työskentelin Loisto setlementti ry:ssä (ent. Kalliolan nuoret) vuosina 2019–2023. Loisto setlementti koordinoi sukupuolisensitiivisen sosiaalisen nuorisotyön verkostoa, johon kuuluu jäseniä kahdestakymmenestäkuudesta taustaorganisaatiosta.

Työskentelyvuosieni aikana sosiaalisen nuorisotyön käsite ja kohtaaminen ovat puhututtaneet sukupuolisensitiivisen sosiaalisen nuorisotyön -verkoston ja Loisto setlementin henkilöstöä. Sosiaalisen nuorisotyön käsite on aktiivisessa käytössä työyhteisössämme ja ammattialalla, mutta sillä ei ole yksiselitteistä ja selkeää määritelmää. Loisto setlementin strategiaan vuosille 2023–2025 olemme nostaneet visioomme ajatuksen siitä, että haluamme olla asiantuntevin sosiaalisen nuorisotyön toimija Suomessa (Loisto setlementti, 2022).

Loiston koordinoiman sukupuolisensitiivisen sosiaalisen nuorisotyön verkostoon kuuluu toimijoita 26 eri taustaorganisaatiosta ja näistä 25 on setlementti-toimijoita. Verkoston jäsenorganisaatiot eivät kaikki nimeä toimintaansa sosiaalisesti nuorisotyöksi esimerkiksi verkkosivuillaan, jonka vuoksi varsinaisesta yleiskäsitteestä ei voida puhua. Loiston strategiassa on slogan ”Kohtaaminen muuttaa maailmaa” (Loisto setlementti, 2022)., ja useat verkoston jäsenet kokevat kohtaamisen olevan olennainen osa sosiaalista nuorisotyötä.

Sosiaalisesta nuorisotyöstä ja kohtaamisesta löytyy lyhyitä mainintoja ja viitteitä erilaisten nuorisotyötä koskettavien artikkeleiden ja julkaisujen yhteydessä, mutta tieto tuntuu olevan hajanaista, ja on siten haastavaa jakaa edelleen uusille verkoston jäsenille tai muille ammattilaisille. Dokumentit liittyvät osin erilaisiin kehittämishankkeisiin ja projekteihin, joiden aikajännekin on huomioitava. Näyttää muun muassa siltä, että yli 20-vuotisen uran tehnyttä Tyttöjen Talo® -toimintaa on kuvailtu enemmän kuin sosiaalista nuorisotyötä yleisesti.

Tutkimusprosessin alussa mm. tiedonhaussa ei ollut yhtään teosta löydettävissä asiasanalla *sosiaalinen nuorisotyö*, jonka vuoksi alkuperäinen tutkimus-

aihe laajeni. Alun perin suunnitelmissa oli määritellä vain kohtaaminen sosiaalisessa nuorisotyössä. Tutkimuksen edetessä tarkentui, että sosiaalinen nuorisotyö vaatii määrittelyn. Lopulta kirjallisuusaineiston yhdistely tuotti tulosta ja materiaali oli riittävää.

Loisto settlementissä on kehitetty vuonna 2022–2023 perehdytysprosessia ja tämän opinnäytetyön tarkoituksena on luoda jäsenystä kohtaamiselle sosiaalisessa nuorisotyössä. Tämä mahdollistaa henkilöstön yksilöllisen käyttöteorian vahvistamisen ja siten tukee uusien työntekijöiden ja opiskelijoiden perehtymistä, sekä ammatillisen identiteetin vahvistumista.

Toivon opinnäytteen mahdollistavan osaltaan Loiston strategian jalkautumista ja juurtumista henkilöstön tapaan toimia, ohjata ja kohdata. Tutkimuksella voi olla myös vaikutuksia sukupuolisensitiivisen sosiaalisen nuorisotyön verkoston yhteisen eetoksen määrittelyyn ja työn jäsentämiseen.

2 LOISTO SETTLEMENTIN TOIMINNAN KEHITTÄMINEN

Loisto settlementti ry on lähes viisikymmentävuotias nuorisojärjestö. Loisto toteuttaa sukupuoli- ja kulttuurisensitiivistä sosiaalista nuorisotyötä pääkaupunkiseudulla. Toiminta on uskonnollisesti ja poliittisesti sitoutumatonta ja pohjaa settlementtiarvoihin. (Loisto settlementti 2023.)

Loisto settlementti on Suomen settlementtiliiton jäsenjärjestö. Settlementtiliittoon kuuluu 34 paikallissetlementtiä. Settlementtiliitto kuuluu kansainväliseen settlementtiliittoon IFS:ään (International Federation of Settlement Houses and Neighbourhood Centres). Settlementit Suomessa ovat kansalaisjärjestöjä, joiden toiminta-alue kattaa koko elämän kirjon sivistystyöstä sosiaalisiin palveluihin. Varsinaisia nuorisojärjestöjä settlementeissa on Loiston lisäksi vain muutama, mutta useilla settlementeilla on nuorisotoimintaa osana settlementin toimintaa. Settlementeilla on muun muassa opistotoimintaa sekä ikäihmisille, lapsille ja nuorille suunnattua toimintaa sekä kohtaamispaikkatoimintaa, kerhoja ja kursseja. (Settlementtiliitto, 2024.)

Loisto settlementin toiminta rakentuu erilaisista toiminnoista ja kehittämishankkeista. Tunnetuimpia toimintoja Loistossa ovat mm. Tyttöjen- ja Poikien Talot®. Toiminta rakentuu erilaisissa elämäntilanteissa olevien nuorten tukemiseksi. Työmuotoina Loistossa on vuonna 2024 Tyttöjen Talot® Espoossa ja Helsingissä, Poikien Talot® Helsingissä ja Vantaalla, Itä-Pasilan sosiaalisen nuorisotyön yksikkö, nuorten vanhempien Silmu-toiminta, seksuaaliterveys- ja väkivaltatyö, kunniakäsityksien ja konfliktien vastainen Soppu-työ ja Sukupuolisensitiivisen sosiaalisen nuorisotyön koordinaatio. Lisäksi Loistossa toteutetaan verkkovälitteisen väkivallan ja kaltoinkohtelun vastaista Sua varten Suomessa -työtä yhteistyössä Vantaan Niceheartsin kanssa. Loistossa on myös palveluliiketoimintaa Saunalahden tukiasuntoyhteisö SaTu:ssa ja psykoterapiapalvelut Kandelassa. Tutkimuksen ajankohtana Loistossa on käynnissä kaksi kehittämishanketta Ensisijaisesti tyttö ja Tunnekundi. (Loisto settlementti, 2023 b.)

Viimeisen viiden vuoden aikana sukupuolisensitiivisen ja sosiaalisen nuorisotyön kentällä on tapahtunut paljon. Toiminnassa on tunnistettu aiempaa laajemmin sukupuolen moninaisuus ja tarkasteltu myös Loiston toimintaa siitä näkökulmasta, että toimintamme on paikoitellen näkyvästi sukupuolen mukaan kohdennettua. Loistolla on Tyttöjen Talot® ja Poikien Talot® -toimintaa. Toiminta on suunnattu tytöille ja pojille sukupuolen moninaisuus huomioiden. Toimintaan osallistuvien nuorten joukko on moninaistunut ja sukupuolisensitiivisyyttä tarkastellaan aktiivisesti Loiston koordinoiman sukupuolisensitiivisen sosiaalisen nuorisotyön -verkoston toiminnassa. Loistossa sukupuolisensitiivisyyden äärelle säännöllisesti asettuminen on koettu merkittäväksi asiaksi, jonka vuoksi se on nostettu osaksi Loisto settlementin strategisia toimenpiteitä (Loisto settlementti, 2022).

Sukupuolisensitiivisen sosiaalisen nuorisotyön verkosto on Loiston koordinoimaa toimintaa. Verkoston toiminnassa oli mukana vuonna 2023 14 jäsenorganisaatiota, joihin kuuluu noin 120 jäsentä eri puolilta Suomea. Verkoston toiminnan tarkoitus on mahdollistaa jäsenten välinen yhteistyö ja edistää sukupuolisensitiivisen sosiaalisen nuorisotyön osaamista kasvatusta-, nuorisota-, sosiaali- ja terveysalalla. (Loisto settlementti 2023 b, 56.) Opinnäytteen tilaajana toimii Loisto settlementti ja sen osana sukupuolisensitiivisen sosiaalisen nuorisotyön koordinaatio. Loisto settlementin organisaatio rakentuu usean tunnetun

brändin kokoelmasta, mutta kaikkien taustalla on yhteinen organisaatio settlementtiarvojen ohjaama Loisto settlementti ja yhteinen eetos sukupuoli- ja kulttuurisensitiivisestä sosiaalisesta nuorisotyöstä.

Opinnäytetyössä käytetyt esimerkit rajataan Loiston toteuttaman Tyttöjen- ja Poikien Talo® toiminnan matalan kynnyksen avoimeen yhteisö- ja ryhmätöimintaan. Rajaus on tehty siksi, että toimintamuotoja on lukuisia ja kaikkien niiden erityispiirteiden huomioiminen olisi haastanut tutkimuksen tekemistä liikaa. Tyttöjen Talo® -toimintaa on vuoden 2024 alussa yhdeksällä paikkakunnalla Helsingissä, Espoossa, Turussa, Tampereella, Rovaniemellä, Kuopiossa, Oulussa, Jyväskylässä ja Porissa. Poikien Talot® löytyvät Helsingistä, Vantaalta ja Oulusta. Työskentely ja toiminta Tyttöjen Taloilla® ja Poikien Taloilla® pitää sisällään paljon yhtäläisyyksiä ja talojen kesken on ollut menestyksekkäitä yhteishankkeita. Tutkimuksessa rajaan tarkastelun juuri Loisto settlementin toimintaan, sillä kaikkien muiden Tyttöjen- ja Poikien Talojen® taustaorganisaatiot eivät nimeä tekemäänsä työtä sosiaalisesti nuorisotyöksi.

Tutkimuksessa tarkastellaan kohtaamista ja sosiaalista nuorisotyötä käsitteinä. Tutkimuksen tavoitteena on luoda vakaampi pohja käsitteiden käytölle reaalityöimittelyn avulla. Olemassa olevat reaalityöimittelymät helpottavat työn jäsentämistä sosiaalisesta nuorisotyön kentällä. Reaalityöimittely helpottaa työhön ja tehtäväkenttään perehtymistä ja strategiaan sitoutumista.

3 TIETOPERUSTA

3.1 Nuorisotyö

Nuorisotyö eroaa muista nuorten parissa toimivista ammattialoista siinä, ettei alan koulutus tue riittävästi ammattialan legitimizeettiä. Nuorisotyön pätevyysvaatimuksia ei ole vahvistettu lainsäädännöllä toisin kuin esimerkiksi sosiaalityön. (Honkasalo, ym. 2011, 14.)

Suomen nuorisoalan kattojärjestön Allianssin verkkosivujen mukaan kunnallisessa nuorisotyössä tehtiin vuonna 2018 yhteensä 2800–2900 henkilötyövuotta (Allianssi, 2024)., ja järjestöissä sekä seurakunnissa toteutettava nuorisotyö kasvattaa määrää entisestään. Käsitystä nuorisotyön tehtävistä ja eetosuksesta on vahvistettu muun muassa nuorisotutkimusseuran julkaisuissa,

mutta yksiselitteistä määritelmää ei ole, sillä nuorisotyötä toteuttavat organisaatiot määrittelevät omat tehtävänsä.

Nuorisotyöllä tarkoitetaan nuorisolaissa ”nuorten omaan ajankäyttöön kohdistuvaa aktiivisen kansalaisuuden edistämistä samoin kuin nuorten sosiaalista vahvistumista, nuorten kasvun ja itsenäistymisen tukemista sekä sukupolvien välistä vuorovaikutusta.” (Nuorisolaki 1285/2006, 1 luku § 2). Nuorisotoiminta on nuorisolain mukaisesti suunnattu alle 29-vuotiaille. Nuorisotoimet tavoittivat vuosina 2020–2021 toimintaansa pääsääntöisesti 13–17-vuotiaita, joita oli kaikista tavoitetuista nuorista 68 %, 18–29-vuotiaita oli vain 8 % kaikista nuorista. Käytännössä kunnallisessa nuorisotyössä yli 18-vuotiaille tarjotut palvelut kohdentuvat opiskelu-, palvelu-, ja työelämäpolkujen tukemiseen. (Kivijärvi, ym. 2021, 23–25.)

Tutkija Juha Niemisen (2008) jäsenyyksen mukaan nuorisotyöllä on neljä erilaista funktiota. Nuorisotyöllä on 1. sosialisointifunktio, jolla tarkoitetaan nuoren liittäminen kulttuurin, yhteiskunnan ja lähiyhteisön jäseneksi, 2. personalisaatiofunktio, jolla tarkoitetaan nuoren ohjaamista kasvussa omaksi itsekseen, itsenäiseksi toimijaksi ja tunnistamaan omia tarpeitaan ja pyrkimyksiään, 3. kompensointifunktio, jolla tarkoitetaan nuoren puutteiden ja vaikeuksien tasottamista ja tukemista sekä 4. resursointi- ja allokointifunktio, jolla tarkoitetaan vaikuttamista yhteiskunnan nuorille osoittamiin voimavaroihin ja niiden suuntaamiseen. Eri toimijat voivat toteuttaa yhtä tai useampaa funktiota samanaikaisesti. (Hoikkala & Sell, 2008, 22–26.)

Miksi nuorisotyötä tehdään? -kirjassa kuvataan 2011–2014 toteutettua NUPS-kehittämisprosessia Kokkolan kaupungin nuorisotyössä. Prosessissa kuvattiin kunnallisen nuorisotyön tavoitteita, toimintaa ja menetelmiä. Nuorisotyön tehtäviä jäsenettiin suhdeteorian kautta. Nuorisotyön perustehtävään kuuluu olennaisesti nuoren kasvun ja tilanteen tukeminen yksilöllisesti, osana laajempaa sosiaalista verkostoa auttaen nuorta kiinnittymään lähiyhteisöön. Tutkimuksessa tunnistettiin kahdeksan erilaista tehtävää nuorisotyölle: 1. Nuoren yksilöllisen kasvun ja kehityksen tukeminen, 2. Nuoren suhde toisiin nuoriin, 3. Nuorten suhde luotettaviin aikuisiin, 4. Nuorten suhde palvelujärjestelmään ja rakenteisiin, 5. Nuorten suhde alueeseen ja omaan lähiympäristöön, 6. Nuorten suhde päätöksentekoon ja yhteiskuntaan, 7. Nuorten suhde maailmaan,

kulttuuriin ja luontoon, sekä 8. Nuorten näkökulman tuominen päätöksentekoon ja nuorten olosuhteisiin vaikuttaminen. (Kiilakoski, ym. 2015, 61–63.)

Kokkolan nuorisotyössä tunnistettiin viisi erilaista työmuotoa, joihin liittyi erilaisia menetelmiä. Työmuotoja olivat yhteisöllinen nuorisotyö, yhteiskunnallinen nuorisotyö, osallisuustoiminta, kulttuurinen nuorisotyö ja kohdennettu nuorisotyö. (Kiilakoski, ym. 2015, 86.)

Yhteisöllisessä työmuodossa keskeisenä kohderyhmänä on alle 18-vuotiaat nuoret, osallisuustoiminta kohdentui nuorisolain mukaisesti 29-ikävuoteen saakka. Kohdennettu nuorisotyö tukee nuoren suhdetta rakenteisiin. Yleisimmin on kyse koulutukseen, työhön tai viranomaisiin liittyvistä suhteista. (Kiilakoski, ym. 2015, 92–103.) Kulttuurisen nuorisotyön osalta tarkkaa ikäkohderyhmää ei ollut määritelty, mutta sillä siihen viitattiin toimintona, joka toteutuu muun muassa osana nuorisotilojen toimintaa. Koska nuorisotilojen toiminta on suunnattu alaikäisille nuorille, on tulkittava, että kulttuurinen nuorisotyökin kohdentuu ainakin ensisijaisesti alaikäisiin nuoriin.

Hidasta kasvua ja lisääntyviä vastuita, kunnallinen nuorisotyö Suomessa 2021 -selvityksessä tarkasteltiin kunnallisen nuorisotyön kohderyhmää. Nuorisotyötä on perinteisesti kohdennettu yläkouluikäisille nuorille, mutta lähivuosina enenevässä määrin nuorisotyötä on kohdennettu myös täysi-ikäisille nuorille. Pääsääntöisesti kunnat työskentelevät 12–29-vuotiaiden kanssa. 68 % nuorisotointen piirissä olevista nuorista on alle 18-vuotiaita. Alaikäisille nuorille kohdennettu toiminta koostuu pääsääntöisesti ryhmätoiminnasta ja talotyöstä, jossa tarjotaan mahdollisuuksia kokoontumiseen ja vapaa-ajan viettoon. Täysi-ikäisten nuorten osalta työskentely painottuu yksilötukeen ja työelämä- ja opiskelupolkujen tukemiseen. (Kivijärvi, ym. 2022, 22–25.)

3.2 Sosiaalihuoltolain mukainen sosiaalityö

Sosiaalihuoltolain mukaisen sosiaalityön tarkoituksena on hyvinvoinnin ja sosiaalisen turvallisuuden edistäminen ja ylläpitäminen sekä osallisuuden edistäminen ja eriarvoisuuden vähentäminen. Sosiaalihuoltolailla turvataan yhden-

vertaisin perustein tarpeenmukaiset ja riittävät sosiaalipalvelut. Sosiaalihuoltolaki korostaa hyvinvointialueiden ja muiden toimijoiden välistä yhteistyötä hyvien palveluiden turvaamiseksi. (Sosiaalihuoltolaki 2014/1301, 1 luku 1§).

Sosiaalihuoltolain mukainen sosiaalityö voi olla luonteeltaan ohjausta, tukea ja neuvontaa, rakenteellista sosiaalityötä, yhteisösosiaalityötä ja etsivää työtä, mielenterveyden edistämistä ja ehkäisevää päihdetyötä, erityistä tukea tarvitsevien hyvinvoinnin seuraamista ja edistämistä, lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuraamista ja edistämistä, sekä palveluiden kehittämistä. (Sosiaalihuoltolaki 2014/1301, 2 luku § 6-10.)

Yhteisösosiaalityöstä Sosiaalihuoltolaissa mainitaan, että hyvinvointialueen asukkaiden saatavilla on oltava yhteisösosiaalityötä. Yhteisösosiaalityöllä edistetään yhteisöjen sosiaalista hyvinvointia ja väestösuhteita. Yhteisösosiaalityötä toteutetaan yhteistyössä mm. järjestöjen kanssa. (Sosiaalihuoltolaki 2014/1301, 2 luku § 7a.)

Sosiaalipalveluja tarvitsevan tuen tarpeet voivat liittyä jokapäiväisestä elämästä selviytymiseen, asumiseen ja taloudelliseen tukeen, sosiaalisen syrjäytymisen ehkäisyyn, osallisuuden lisäämiseen tai väkivallasta, hyväksikäytöstä tai kaltoinkohtelusta aiheutuvaan tuen tarpeeseen tai äkillisiin kriisitilanteisiin. Sosiaalipalveluita tarjotaan myös lapsen tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin tukemiseksi, päihde- tai mielenterveysongelmasta, sairaudesta, vammasta tai ikääntymisestä johtuvaan tuen tarpeeseen ja toimintakykyyn liittyviin tuen tarpeisiin. Sosiaalipalveluita käytetään myös tuen tarpeessa olevien ihmisten läheisten ja omaisten tukemiseen. (Sosiaalihuoltolaki 2014/1301, 3 luku.)

Sosiaalityön yhteiskuntapoliittisia tehtäviä voidaan jäsentää käytännön ja poliittisen toiminnan yhdistävinä eritasoisina prosesseina. Käytäntöpolitiikalla on neljä tehtävää; 1. Tutkimustiedon tuottaminen ja vaikuttaminen, 2. yhteiskuntapoliittikan ja yhteisöjen kehittäminen, 3. väestön ja väestöryhmien hyvinvoinnin kehittäminen ja 4. sosiaalisen oikeudenmukaisuuden lisääminen ja yhteiskunnallinen muutos. Yhteiskuntapoliittisia tehtäviä voidaan toteuttaa sosiaalityön rakenteissa asiakastyössä, yhteisösosiaalityössä ja rakenteellisen sosiaalityön kautta. (Törrönen, ym. 2016, 211–212.)

3.3 Suhdeperustainen sosiaalityö

Sosiaalityössä asiakkaan ja sosiaalihuollon työntekijän välistä suhdetta voidaan hahmottaa yhteiskunnallisena suhteena, institutionaalisen suhteena, ammatillisena auttamissuhteena tai vuorovaikutuksessa rakentuvana suhteena. (Törrönen, ym. 2016, 138.) Ammatillisessa auttamissuhteessa rakennetaan dialogista suhdetta asiakkaan ja työntekijän välille. Suhteessa työntekijän toimintaa ohjaa sosiaalityön eetos. Dialogisessa suhteessa tavoitteena on vahvistaa asiakkaan toimijuutta, eikä hän ole vain auttamisen kohde. Vuorovaikutuksessa rakentuvassa suhteessa keskeistä on kohtaaminen ja suhteen rakentaminen kahden ihmisen välisessä vuorovaikutussuhteessa. Tavoitteena on luottamuksen rakentuminen, jonka edellytyksenä on yhteistoiminnan onnistuminen. (Törrönen, ym. 2016, 142.)

Asiakkaan rooli sosiaalityössä on muuttunut radikaalisti 2000-luvulla. Aiemmin työskentely on keskittynyt etuuskien tarkasteluun ja nyt asiakkaan roolin ja toimijuuden vahvistaminen on keskiössä. Asiakkaasta käytettävä terminologia tuo sävyä yhteistyöhön. Sillä on vaikutusta, puhutaanko asiakkaasta vai esimerkiksi huollettavasta. Asiakkaan oma asiantuntijuus omasta elämäntilanteestaan ja voimavaroistaan tarjoaa sosiaalityön palveluprosessille korvaamatonta tietoa toimenpiteiden menestyksekkääksi suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi. (Laitinen & Pohjola, 2010, 19–28.)

Hyvän ja luottamuksellisen vuorovaikutussuhteen elementteinä on selkeä viestintä, ymmärrettävä kieli, kuunteleminen ja yhdessä ratkaisujen etsiminen. Vastavuoroiseen vuorovaikutustilanteeseen asiakastyössä vaikuttaa olennaisesti myös asiakkaan aiemmat kokemukset yhteistyöstä erilaisten ammattilaisten kanssa. Hyvään vuorovaikutusilmapiiriin kuuluu myönteisyys ja kannustavuus. (Ihalainen & Kettunen, 2016, 49–53.)

3.4 Setlementtityö

Setlementtityön historia ulottuu 1800-luvun lopulle Itä-Lontoon köyhimpiin kortteleihin, joihin tuolloin perustettiin kansalaiseskuksia, joissa tuettiin, autettiin ja sivistettiin yhteiskunnan heikompiosaisia. Suomeen setlementtiliike on rantaunut 1919, jolloin ensimmäinen, Kalliolan setlementti perustettiin. Tuolloin

alkoi Suomalainen setlementtityö ja yksilöt kohtaava toiminta osana sitä. Setlementtityön perusajatus ”to settle down” loi suuntaviivat vielä tänä päivänä toteutettavalle sosiaaliselle nuorisotyölle. (Loisto setlementti, 2023 c.)

Setlementtityön motto on ”Yhdessä ihmisten kanssa”, joka viittaa setlementtiliikkeen syntyyn. Setlementtiliikkeelle tyypillinen rinnallakulkijuus erottaa toiminnan muista hyväntekeväisyysjärjestöistä. Hyväntekeväisyystoiminnalle tyypillistä on ylhäältä alas annettava apu, mutta setlementtityössä asetetaan ihmisen rinnalle ja nähdään, että ihmisellä on oikeus kasvaa omaksi itsekseen ja yhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi. (Eischer & Tuppurainen, 2011,12.)

Osana opinnäytetyötä avataan setlementtityön arvopohjaa, merkitystä ja tulkintaa, jonka avulla rakennetaan pohjaa sosiaalisen nuorisotyön määrittelylle. Arvojen kautta hahmotetaan konteksti juuri sosiaaliseen nuorisotyöhön.

Setlementtiarvoja ovat:

- Yhdenvertaisuus
- Moninaisuus ja tasa-arvo
- Luottamus ihmisen voimavaroihin
- Asettuminen heikommassa asemassa olevan puolelle
- Yhteisöllisyys
- Yksilön oikeuksien kunnioittaminen.

(Setlementtiliitto, 2024).

Setlementtityön ideologia perustuu yhteisöllisyyden voimistavaan vaikutukseen sekä yksilöllisyyden ja moninaisuuden arvostamiseen kaikessa toiminnassa. Setlementtiliike sitoutuu erityisesti vaikeimmassa tilanteessa olevien ihmisten aseman edistämiseen. (Setlementtiliitto, 2023.)

Setlementtiarvoissa on mainittu asettuminen heikommassa asemassa olevan puolelle. Loiston uuden strategian valmistelun yhteydessä maaliskuussa 2022 koko Loisto setlementin henkilöstö asettui pohtimaan setlementtiarvoja yhteisessä työpajassa. Työpajassa tunnistettiin, että Loistossa tehdään työtä monenlaisten kohderyhmien kanssa. Henkilöstö halusi määritellä tämän arvon toteutumista seuraavasti:

”Asetumme rohkeasti erilaisissa elämäntilanteissa olevien rinnalle. Loistossa ei olla tekojen tai ” sosiaalisen aseman” puolella vaan ihmisen ja inhimillisyyden puolella. Asetumme kuulemaan jokaisen ajatuksia ja näkemyksiä. Vaikeissa tilanteissa haluamme kuulla ja kohdata kaikki osapuolet. Autamme silloin, kun koet että tarvitset apuamme. Rinnalla kulkemalla uskomme vahvistavamme yksilön omaa toimijuutta elämässään. Haluamme tunnistaa etuoikeuksia ja haavoittuvuutta. Vahvistamme käsitystä siitä, että jokainen meistä voi olla auttaja ja autettu.” (Loisto settlementti 2022 b.)

Loisto settlementin toiminta on kohdennettu tukea tarvitseville nuorille jo Kalliolan nuorten aikana. Kalliolan settlementin historiassa on mainittu asiakkaiden huono-osaisuus useaan otteeseen.

Kalliola järjesti nuorille kerhotoimintaa. Tämä oli vapaaopiston rinnalla tärkein toimintamuoto. Toiminta kohdistui huono-osaisimpiin nuoriin, joiden oli todennäköisintä syrjäytyä yhteiskunnasta ja osallistua rikolliseen toimintaan. (Peltola, 2009, 48.) Kalliolan toiminnassa pyrittiin ottamaan huomioon nuorten yksilölliset tarpeet. Toiminta ohjattiin ennalta ehkäisemään ja korjaamaan nuorten keskuudessa koettuja sosiaalisia ongelmia. Nuorten elämässä esiintyneitä sosiaalisia ongelmia olivat mm. työttömyys, vanhemmuuden puute ja päihteet. (Peltola, 2009, 190.)

Marginalisaatiolla viitataan kasautuvaan huono-osaisuuteen ja syrjäytymiseen. Syrjäytymiseen liittyvässä keskustelussa esiintyy erityisesti työstä ja työyhteiskunnasta syrjäytyminen. Lisäksi on puhuttu sosiaalisista suhteista ja perhesuhteista syrjäytymisestä. (Törrönen, 2016, 88–89.)

Huono-osaisuudella tarkoitettiin 1980-luvulla ensisijaisesti köyhyyttä, jolloin taloudellisen huono-osaisuuden rinnalla monimuotoisempi köyhyyden ymmärtäminen jäi vaillinaiseksi. Myöhemmin köyhyyttä tunnistettiin laajemmin siten, että hahmotettiin ihmisten erilaiset ja epätasa-arvoiset mahdollisuudet mm. saada palvelua, osallistua, saada tietoa ja liikkua. 2010-luvulla puhuttiin laajemmin huono-osaisuudesta ja osattomuudesta. (Törrönen, ym. 2016, 89.)

Nykyisellään setlementtiliikkeessä Suomessa Setlementtien alaisuudessa on kansalaisopistoja ja kansanopistoja. Setlementit toteuttavat lapsi- ja nuorisotyötä, seniori- ja vanhustyötä, kansalaistoimintaa, asumispalveluita, kriisi- ja tukityötä sekä vapaaehtoistoimintaa. (Setlementtiliitto, 2023.)

3.5 Sosiaalinen nuorisotyö

Juha Nieminen ja Anu Gretschel (2008) ovat kirjoittaneet artikkelin kokoomateokseen *Social in youthwork* – jossa he käsittelevät suomalaisen nuorisotyön historiaa ja nuorisotyön suhdetta sosiaalityöhön. Artikkelissa he esittävät, että Suomessa on käyty keskustelua suhteesta nuorisotyön ja sosiaalityön välillä valtakunnallisesti Suomessa ja laajemminkin kansainvälisellä areenalla. Keskustelun peruskysymys pyörii nuorisotyön ammatillisesta sisällöstä: Onko nuorisotyö oma alansa omalla oikeudella, vai onko se sulautunut sosiaalityön alaan? Nuorisotyön analyysistä on puuttunut syvyys, jonka vuoksi vertailu on ollut pintapuolista. (Nieminen & Gretschel, 2018, 95–96.)

Nuorisotyöllä on ollut merkittävä rooli suomalaisen yhteiskunnan rakentamisessa eri aikakausina, mutta yhteiskunnallinen konteksti on vaihdellut. 1900-luvun alussa osallistuminen nuorisoliikkeisiin ja yhdistyksiin mahdollisti perinteisestä luokkayhteiskunnasta käsin sosiaalisten elämän piirien laajentamisen. Yhtenäisen kansakunnan rakentuminen sotien jälkeisessä ajassa ja nuorisotyön tavoitteiden ja toiminnan yhdistäminen loi aikaan sen, että eri organisaatiot toteuttivat toimintaa sosiaalisten ongelmien helpottamiseksi ja ihmisten tukemiseksi. 1940- ja 1950-luvuilla nuorisojärjestötoiminta nähtiin alustana eri sosiaalisten piirien välisen yhteistyön kehittämiseen. Pienryhmätoiminta vakiintui nuorisotyön sosiaalisen työn muodoksi. Nuorisotyö tarjoaa yhteyttä, luottamuksellisia ihmissuhteita, ryhmiä ja yhteisöjä ja siten liittää nuoria muihin ihmisiin ja yhteiskuntaan ja on siten sosiaalista. (Nieminen & Gretschel, 2018, 104.)

Sosiaalinen nuorisotyö on työtä, jossa on myös sosiaalityön ulottuvuuksia. Toiminnassa keskeistä on sosiaalinen vahvistaminen, tukea tarvitsevien nuorten etsiminen ja löytäminen. (Hoikkala & Sell, 2008, 524.)

Sosiaalisen nuorisotyön lähtökohtina ovat mm. asiakaslähtöisyys, omassa kasvu- ja kehitysympäristössä tehtävä toiminta. Toiminnan pitkäkestoisuus ja intensiivisyys, sekä nuorten ajankohtaisiin ongelmiin tarttuminen. (Hoikkala & Sell, 2008, 523.)

Sukupuolisensitiivinen sosiaalinen nuorisotyö tarkoittaa nuorisotyötä, jossa huomioidaan tukea tarvitseva nuori yksilöllisesti. Työskentelyssä huomioidaan sukupuoli ja sukupuolta koskevat käsitykset, sekä niiden vaikutus nuoren kasvuun. Tunnistamalla ja tiedostamalla sukupuoleen liittyvät stereotyyppiset käsitykset ja roolipaineet sekä sukupuolittuneet ilmiöt, voidaan työllä vastata paremmin kohderyhmän tarpeisiin. (Hoikkala & Sell, 2008, 524–526.)

Sosiaalisessa nuorisotyössä käytetään ja kehitetään toimintamalleja, joiden avulla tunnistetaan ja vahvistetaan nuorten myönteisiä voimavaroja. Toimintamallit vaihtelevat nuoren yksilöllisten tarpeiden mukaan. Toiminnassa pyritään ensisijaisesti vahvistamaan ihmisten väliseen vuorovaikutukseen liittyviä taitoja. (Peltola, 2009, 191.)

Sosiaalisessa nuorisotyössä pyritään lasten ja nuorten osallistamiseen. Sosiaalisuus osana käsitettä viittaa yhteiseen maailmaan, yhteiskuntaan ja yhteisyyteen. Toiminta pyrkii kohdentumaan erityistä tukea tarvitseviin nuoriin, mutta on myös ennalta ehkäisevää ja kaikkiin nuoriin kohdistuvaa. (Hoikkala & Sell, 2008, 523.)

3.6 Kohtaaminen

Kohtaamisen taito on pyrkimystä dialogisuuteen ja osallisuuteen sekä osallisuuden edistämiseen. Dialogisessa suhteessa pyritään tasa-arvoiseen ja asiakkaan omaa asiantuntijuutta kunnioittavaan suhteeseen. Dialogiin antautuminen mahdollistaa keinoja rikkoa rajoja taustan perusteella syntyviä olettamia. Dialoginen ympäristö tarjoaa kaikille mahdollisuuden tulla kuulluiksi. Dialogisuus on vastavuoroista, joten se edellyttää toteutuakseen myös kuuntelemisen taitoa. (Anttonen, 2017, 33.)

Dialogilla tarkoitetaan keskustelua, jossa osallistujat tutkivat minkälaisia merkityksiä he antavat yhdessä käsiteltäville asioille. Dialogi on asioille annettavien

merkitysten ja niiden taustalla olevien kokemusten keskinäisen suhteen käsittelyä. Dialogisen tilan luominen ei yksin riitä takaamaan dialogin syntymistä, eikä pelkkä lupa tuottaa puhetta tai puheenaiheita, tarkoita dialogia. (Tulensalo ym. 2021, 23.)

Heli Eischer ja Jonna Tuppurainen (2011) ovat sivunneet Tyttöjen Talo on kuin avoin koti -tutkimuksessaan kohtaamista: Toiminta perustuu kyvyille kohdata. Tyttöjen Talolla on aikaa läsnäololle ja tilan antamiselle, jotta toista voidaan kuulla ja luoda vastavuoroista vuorovaikutusta. Kyse on aktiivisesta vuorovaikutuksen herättämisestä ja myös salattujen tarpeiden esiin tuomisesta. Kohtaamisessa pyritään vahvistamaan taitoa ja kykyä vuorovaikuttaa aikuisten kanssa, mutta myös vertaissuhteissa toisiin nuoriin. Itsensä kohtaaminen tukee muiden kohtaamistaitojen vahvistumista. Kun nuori tunnistaa vahvuutensa, voimavaransa ja kehittämistarpeensa, voi turvallisessa ympäristössä harjoitella näitä taitoja. (Eischer & Tuppurainen, 2011,12.)

Dialogissa ei pyritä neuvotellen ratkaisemaan, kenen antama merkitys on oikea. Dialogissa ollaan kiinnostuneita eri merkityksiin pohjautuvista kokemuksista ja niiden roolista merkitysten muodostamisen vaikuttimina. Dialogissa opitaan aina uutta, osallistujat oppivat ymmärtämään toisensa näkökulmia. (Anttonen, 2017, 34.)

Luottamuksellinen asiakassuhde syntyy läpinäkyvyydestä ja avoimuudesta sekä siitä, että asioista puhutaan suoraan. Asiakasta tulee arvostaa ja hänen erilaisuutensa tulee hyväksyä. Hänelle tulee antaa aikaa ja tilaa tuottaa omia asioita omaehtoisesti keskusteluun ja työskentelyn kohteeksi. (Myllärniemi 2007, 86.)

Luottamuksellisessa ja vastavuoroisessa työskentelysuhteessa lapsen kanssa olennaisessa roolissa on toisiinsa tutustuminen. Kun työntekijä ja lapsi tutustuvat toisiinsa, voi lapsi nähdä itseään uudella tavalla ja aikuinen voi tehdä näkyväksi lapsessa olevaa potentiaalia. Avoimella suhtautumisella lapsen elämään voidaan tavoittaa lapsen kokemuksia omasta elämästään ja arjestaan. Vastavuoroisessa tutustumisessa myös aikuinen kertoo lapselle asioita itseltään. (Tulensalo, ym. 2021, 23.)

Tony Dunderfelt (2016) käsittelee kirjassaan Läsnäoleva kohtaaminen vuorovaikutusta ja siihen vaikuttavia asioita. Hänen mukaansa kohtaaminen on parhaimmillaan terapeutista ja parantavaa (Dunderfelt, 2016, 9).

Dunderfelt esittelee kirjassaan ajatuksen siitä, että ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa syntyy sosiaalinen kenttä, joka ei ole silmin havaittavissa. Kenttä on ikään kuin sosiaalinen ja psyykkinen tila, joka muodostuu vuorovaikutussuhteessa. Kenttään vaikuttavat erilaiset viestinnän tasot, joita on hänen mukaansa viisi. Puheviestintä, fyysinen viestintä, intuitiivinen viestintä, tunneviestintä ja voimien viestintä. (Dunderfelt, 2016, 13–16.) Dunderfeltin mukaan intuitiivisessa viestintätilanteessa intuitiivisesti tietää, että väärinkäsitykset ja pienet erimielisyydet eivät riko suhdetta. Dunderfeltin mukaan kyse on sanojen ja puheen takana syntyvästä sillasta, joka yhdistää keskustelijoita. (Dunderfelt, 2016, 34–35.)

Kaarina Mönkkönen (2018) kuvailee kirjassaan Vuorovaikutus asiakastyössä dialogisuutta ja vuorovaikutuksellisen asiakastyön syntyä seuraavasti. Vastavuoroisuus on olennainen osa onnistunutta dialogia. Vastavuoroisuus pohjaa ajatukseen, että keskustelun kaikilla osapuolilla on yhtäläinen mahdollisuus vaikuttaa keskustelun kulkuun. Dialogisuudella tarkoitetaan pyrkimystä yhteisen ymmärryksen synnyttämiseen keskustelun avulla. Dialogi ja keskustelu eivät ole sama asia, sillä keskustelu voi olla pinnallista, mutta dialogissa synnytetään kummallekin osapuolelle uutta ymmärrystä, jota ei olisi syntynyt ilman käytyä yhteistä keskustelua. (Mönkkönen, 2018, 107–108.)

Mönkkösen mukaan dialogisen asiakastyön taustalla vaikuttaneet teoreetikot olivat yksimielisiä siitä, että ihmisille merkitykselliset asiat tapahtuvat inhimillisessä kohtaamisessa toisten kanssa. Sanoilla on sosiaalinen merkitys, joka pohjaa ihmisen omaan henkilökohtaiseen kokemusmaailmaan ja taustaan. Tästä syystä kohtaamisessa tulee olla hienotunteinen ja sensitiivinen, ymmärtää ihmisten toiseuden kokemusta ja sitä, että sanojen merkitys voi olla varsin erilainen henkilön taustasta riippuen. Dialogisessa kohtaamisessa tapahtuu resonaatiota ja osallistujat voivat inspiroitua toisistaan ja toistensa puheista, ja siten toimia peilinä toisilleen. (Mönkkönen, 2018, 110–112.)

Toisinaan asiakassuhteessa on tarpeen ottaa kantaa tai tuoda esiin näkökulmia asiakkaan tilanteesta ja toiminnasta. Mönkkösen mukaan oikeutus dialogiselle kohtaamiselle ja kannan ottamiselle syntyy luottamuksellisesta suhteesta. On siis ymmärrettävä, että luottamuksen rakentaminen vie aikaa ja työntekijän omien näkökulmien suhteen ei välttämättä olla vastaanottavia, ellei luottamussuhdetta ole ehtinyt rakentua. (Mönkkönen, 2018, 114–115.)

Voimavarakeskeisessä työskentelyssä tehdään kysymyksiä, jotka vapauttavat asiakkaan voimavaroja käytettäväksi. Aiemmista onnistumisista poimitaan keinoja nykyhetkessä selviytymiseksi. Keskustelu suuntaa tulevaisuuteen ja siihen, kuinka tulevaisuuden tavoitteiden saavuttaminen on mahdollista olemassa olevilla voimavaroilla ja lähipiirin tuella. (Väisänen, ym. 2009, 54–56.)

Paavo Kettunen (2013) käsittelee auttavaa kohtaamista kirjassaan, joka on laaja katsaus sielunhoitoon. Hän kertoo auttavan kohtaamisen muodostuvan luottamuksen ja nähdyksi tulemisen kautta. Kohtaaminen edellyttää hänen mukaansa sitä, että ihmiselle syntyy tunne, että hänet otetaan todesta. Ihminen on läsnä tunteissaan ja lähtökohtaisesti haavoittuva ja itsetunto on koe-tuksella, kun hän on päätenyt hakemaan tilanteeseensa apua ja tukea. Hän näkee, että dialogisuus on kohtaamista, jossa totuutta etsitään yhdessä. (Kettunen, 2013, 114–115.)

Kettunen korostaa, että vaikka henkilö olisi hakeutunut autettavaksi ongelmiensa kanssa, on kohtaamisessa kyse ihmisen itsensä ja hänen tilanteensa kohtaamisesta, ei ongelmien. Kohtaaminen on konkreettista ja tilannesidonnaista ja vaatii aikaa luottamuksen syntymiseksi. Vastavuoroisuus mahdollistaa sen, että myös auttaja kasvaa sielunhoitoprosessissa. Samalla ottaessaan todesta autettavan kuorman, voi sielunhoitaja tulla satutetuksi ja haavoitetuksi. (Kettunen, 2013, 116–117.)

Taitojen ja ilmaisun näkyväksi tekeminen vaatii turvallista tilaa ympärilleen. Turvallisella tilalla tarkoitetaan henkistä tai emotionaalista tilaa, jossa jokaisella on turvallista olla. Turvallisessa tilassa on mahdollisuus tehdä virheitä, oppia, löytää, leikkiä ja keksiä uutta. Tilassa jokainen voi kokea olevansa tervetullut ja arvostettu. Osallistujan ei tarvitse jännittää ja hän voi aistia olevansa hyväksytty ja kunnioitettu sellaisenaan. (Sutela, 2022, 104–105.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tutkimuksessa haluttiin luoda määritelmät käsitteille *sosiaalinen nuorisotyö* ja *kohtaaminen* sosiaalisessa nuorisotyössä.

4.1 Lähtökohta ja menetelmät

Tutkimus toteutettiin käsitteen määrittelynä kesä-elokuussa 2023. Tutkimuksessa hyödynnettiin käsitteiden määrittelyä ja käsiteanalyysia. Tutkimusaineisto koottiin ammattikirjallisuudesta ja Loisto settlementin ja settlementtiliiton omista aineistoista.

Tutkimussuunnitelma -vaiheessa alustavan kirjallisuuteen perehtymisen yhteydessä syntyi oletama, ettei käytettävissä oleva aineisto välttämättä olisi riittävän laajaa saturaatiopisteen saavuttamiseksi. Eniten tähän vaikuttanut tekijä oli, ettei sosiaalinen nuorisotyö esiintynyt yleisessä suomalaisessa asiasanas-tossa. Suunnitelmana oli tarvittaessa täydentää aineistoa Loiston henkilöstölle suunnatulla ryhmähaastattelulla. Tutkimuksen edetessä kuitenkin oli havaittavissa, että tutkijan läheinen suhde tutkittavaan aiheeseen, vaikutti tiedon saatavuuteen positiivisesti. Toisaalta läheinen suhde tutkittavaan aiheeseen haastoi, sillä tutkijan piti ottaa aikaa ja etäisyyttä aineistoon analyysin viimeistelemiseksi. Tutkimus viimeisteltiin lopulta vasta tammikuussa 2024.

Tutkimuksessa toteutettiin käsitteen määrittely käsiteanalyysin avulla. Tutkijan oma kokemus Loisto settlementistä organisaationa ja sukupuolisensitiivisen sosiaalisen nuorisotyön verkoston jäsenenä olisi voinut antaa mahdollisuuden toteuttaa tutkimuksen tapaustutkimuksena, mutta tuolloin tutkimusalue olisi pitänyt rajata tarkemmin.

Teoreettiset käsitteet pyrkivät tavoittamaan asioiden tai ilmaisujen olemuksen ja asettuvat välittömien havaintojen taakse. Käsitteiden määrittely on tarpeellista käsitteen rajaamiseksi, merkityksen antamiseksi ja käsitteen käytön normittamiseksi. (Hirsjärvi ym. 1997, 150–152.) Tutkimuksessa tehdään reaali-

määritelmä, jonka tavoitteena on tuoda esiin määriteltävän käsitteen tunnuspiirteitä ja luonnetta (Hirsjärvi ym. 1997, 153). Reaalimääritelmä tehtiin sosiaalisesta nuorisotyöstä ja kohtaamisesta.

Tutkimuksen analyysissä etsin ja erottelin yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia nuorisotyön, sosiaalihuoltolain mukaisen sosiaalityön, suhdeperustaisen sosiaalityön ja sosiaalisen nuorisotyön välillä sekä liitin kohtaamisen tähän kontekstiin. Pohjana toiminnalle on settlementtitoiminta, joka muodostaa olennaisia elementtejä Loisto settlementin sosiaalisen nuorisotyön toteuttajan käyttöteoriaan. Tämä aiheuttaa sen, etteivät käsitteet välttämättä ole laajasti yleistettävissä tai saa kaikkien hyväksyntää osakseen.

4.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimusta valmisteltaessa alkuperäiset tutkimuskysymykset olivat juuri kohtaamisen käsitteeseen liittyvät kysymykset numero 3-5. Tutkimussuunnitelman edistyessä tarkentui, että sosiaalinen nuorisotyö on määriteltävä ennen kohtaamisen käsitteen määrittelyä, joten kysymysten määrä laajeni yhteensä viiteen ja uusina tutkimuskysymyksinä olivat kysymykset yksi ja kaksi.

1. Mitä on sosiaalinen nuorisotyö, ja mitkä ovat sille tyypillisiä tunnusmerkkejä?
2. Kuinka sosiaalinen nuorisotyö eroaa nuorisotyöstä ja suhdeperustaisesta sosiaalityöstä?
3. Mitä on kohtaaminen?
4. Mitä kohtaaminen tarkoittaa sosiaalisessa nuorisotyössä?
5. Millaisia herkkyksiä ja erityispiirteitä kohtaamisessa esiintyy sosiaalisessa nuorisotyössä?

4.3 Tutkimusaineisto

Tutkimuksessa koottu aineisto rakentui tutkimusmenetelmiin liittyvästä teoksesta, nuorisolaista, sosiaalihuoltolaista ja neljästä nuorisotyötä käsittelevästä nuorisotutkimusseuran ansiokkaasta perusteoksesta. Suhdeperustaista sosiaalityötä tarkasteltiin neljän sosiaalityön asiakastyöhön liittyvän teoksen kautta ja kohtaamista tarkasteltiin kuuden teoksen kautta. Kohtaamiseen liittyvät teokset olivat orientaatioltaan nuorisotyöhön-, sosiaalityöhön ja sielunhoitoon liit-

tyvää kirjallisuutta. Sosiaalisen nuorisotyön ja sukupuolisensitiivisen työn selvittämiseen olen hyödyntänyt neljää teosta ja tukenut aineiston jäsentämistä yhteensä kymmenellä erillisellä Loisto setlementin omalla dokumentilla.

Tutkimuksen kantavina teoksina toimivat Nuorisotutkimusseuran teokset *Nuorisotyötä on tehtävä* ja Humanistisen ammattikorkeakoulun teos *Miksi nuorisotyötä tehdään?* Lisäksi Sosionomiopintojen perusteos *Vastavuoroinen sosiaalityö*, oli keskeisessä roolissa suhdeperustaisen sosiaalityön avaajana. Juha Peltolan Kalliolan historiikista löysin hyvin kuvattua setlementtityön historiaa ja kuvausta toiminnan kehittymisestä sadan vuoden aikana. Heli Eischerin ja Jonna Tuppuraisen teos *Tyttöjen Talo on kuin avoin koti*, toi mukanaan vahvaa kuvausta Tyttöjen Talo® toiminnan tunnuspiirteistä.

5 TULOKSET

5.1 Sosiaalisen nuorisotyön reaalimääritelmä

Sosiaalinen nuorisotyö on haavoittuvassa asemassa olevien nuorten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia tukevaa toimintaa, joka tapahtuu yhteisöissä ja nuorten erilaisissa kasvu- ja kehitysympäristöissä (Hoikkala & Sell, 2008, 523); (Törrönen, ym. 2016, 88–89; Peltola, 2009, 190). Sosiaalinen nuorisotyö pyrkii edistämään nuorten sosiaalista osallisuutta ja tasa-arvoisuutta sekä ehkäisemään syrjäytymistä ja sosiaalista pahoinvointia (Hoikkala & Sell, 2008, 524); (Kiilakoski, ym. 2015, 86); (Peltola, J. 2009, 190). Toiminnassa tunnistetaan yksilön vahvuuksia ja vahvistetaan nuoren yhteisöön kuulumisen tunnetta ja sosiaalisia taitoja. Sosiaalinen nuorisotyö perustuu nuorten tarpeisiin ja pyrkii vastaamaan näihin tarpeisiin yksilöllisesti. (Peltola, 2009, 191; Hoikkala & Sell, 2008, 524–526.) Sosiaalisessa nuorisotyössä tunnistetaan elämän kerroksellisuus ja kasvuun ja kehitykseen vaikuttavat tekijät kuten sukupuoli, kulttuuri ja muut intersektiot (Hoikkala & Sell, 2008, 524–526).

5.2 Kohtaamisen reaalimääritelmä sosiaalisessa nuorisotyössä

Kohtaaminen sosiaalisessa nuorisotyössä tarkoittaa turvallisemman tilan luomista dialogille, jossa syntyy oppimisen kokemuksia ja osallisten kokemus-

maailma laajenee (Tulensalo, ym. 2021, 23); (Dunderfelt, 2016, 34–35); (Sutela, 2022, 104–105). Kohtaaminen vahvistaa nuoren osallisuutta ja merkityksellisyyden kokemusta, sekä mahdollistaa suhteen luomisen (Törrönen, ym. 2007, 86); (Tulensalo, ym. 2021, 23). Kohtaamisen onnistuessa nuori kokee tulleensa arvostetuksi, kuulluksi ja nähdyksi (Kettunen, 2013, 114–115); (Anttonen, 2017, 33). Onnistuneessa kohtaamisessa nuoren vahvuudet ja tarpeet tulevat esiin ja kohtaaminen luo mahdollisuuden sosiaalisten taitojen harjoitteluun (Eischer & Tuppurainen, 2011, 12); (Peltola, J. 2009, 191).

5.3 Tutkimuksen tulokset suhteessa tutkimuskysymyksiin

Tässä luvussa tarkastelen kutakin tutkimuskysymystä erikseen ja tarkastelen reaalityttöjä ja niiden istuvuutta suhteessa Loisto settlementissä toteutettavaan sosiaaliseen nuorisotyöhön. Edellä esitetyt reaalityttömät on pilkottu osiin ja niitä tarkastellaan tutkimuskysymysten kautta.

5.3.1 Mitä on sosiaalinen nuorisotyö, ja sen tunnusmerkit?

Sosiaalinen nuorisotyö on haavoittuvassa asemassa olevien nuorten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia tukevaa toimintaa, joka tapahtuu yhteisöissä ja nuorten erilaisissa kasvu- ja kehitysympäristöissä.

Huono-osaisuus näyttäytyy Loiston toiminnassa mukana olevien nuorten elämässä muun muassa siten, että osalla ei ole päiväohjelmaa kuten työ tai koulu, osa on tullut oman perheyhteisönsä tai kulttuurisen yhteisönsä ulkopuolelle suljetuksi tai kiusatuksi. Toimintaan osallistuvilla nuorilla voi olla yksi tai useampi stressitekijä elämässään, kuten taloudelliset huolet, terveyspulmat tai rasmin kokemukset.

Settlementiarvoja ja settlementiliikkeen historiaa kuvatessani toin esiin settlementiliikkeen ajatuksen ihmisten pariin asettumisesta. Settlementityössä on vahva ajatus siitä, että ihminen itse tunnistaa ja tietää parhaiten, millaista apua hän tarvitsee ja miten hän tulee parhaiten autetuksi. Settlementityössä ei asetuta auttamaan ylhäältä käsin, vaan asetutaan rinnalle. Erilaisista taustoista ja elämäntilanteista käsin maailma voi näyttää erilaista. Yh-

täläisen osallistumisen mahdollistamiseksi Loiston sosiaalisessa nuorisotyössä toiminnassa on tarjolla välipalaa, ja toiminta on osallistujille maksutonta.

Toiminnassa pyritään huomioimaan aiempaa paremmin mm. esteettömyyttä ja toiminnan saavutettavuutta. Espoon ja Helsingin Tyttöjen Taloilla® käynnistyi 2023 kolmevuotinen kehittämishanke *Ensisijaisesti Tyttö* – jossa Tyttöjen Talo® toimintaa jalkautetaan vammaisten nuorten omiin kasvu- ja kehitysympäristöihin, kuten kouluihin, joissa järjestetään eriytettyä erityisopetusta. Tavoitteena on tarkastella Tyttöjen Talo® toiminnan saavutettavuutta ja mahdollistaa aiempaa paremmin vammaisten nuorten toimintaan liittyminen ja integroituminen osaksi toimintaa.

Sosiaalinen nuorisotyö pyrkii edistämään nuorten sosiaalista osallisuutta ja tasa-arvoisuutta sekä ehkäisemään syrjäytymistä ja sosiaalista pahoinvointia.

Sosiaalista vahvistamista toteutetaan yksilö- ja ryhmämuotoisesti eri työmuodoissa. Toiminnassa voidaan hyödyntää erilaisia menetelmiä ja toimintaa ohjaavilla aikuisilla on monenlaista menetelmällistä osaamista. Toiminnassa asiakaslähtöisyydellä ja vertaisuudella on keskeinen merkitys. Toiminta pyrkii tasa-arvoisen ja moninaisen yhteiskunnan ja ihmiskäsityksen vahvistamiseen. Tyttöjen- ja Poikien Talo® -toiminnassa on mukana vapaaehtoisia aikuisia tukemassa toimintaa ja siihen liittymistä. Tyttöjen Talo®n isosiskotoiminnan tavoitteena on muun muassa vahvistaa moninaista naiskuvaa.

Loiston toiminnan elinehto on vahva verkostotyö. Vain pieni osa toimintaan mukaan tulevista nuorista etsii itsenäisesti tietoa toiminnasta, tai saapuu itsenäisesti mukaan toimintaan. Suurin osa nuorista tarvitsee jonkun ammattilaisen tai läheisen aikuisen tukea toimintaan löytääkseen. Loiston toiminnassa mm. Tyttöjen Taloilla® on tyypillistä, että joku aikuinen saattaa nuoren mukaan toimintaan ensimmäisellä kerralla. Avoimessa olohuonetoiminnassa Espoon Tyttöjen Talolla on tavallista, että nuori käy muutaman kerran siellä aikuisen kanssa ennen kuin jää mukaan toimintaan itsekseen. Aikuinen voi olla esimerkiksi vanhempi, sosiaaliohjaaja tai kuraattori.

Toiminnassa tunnistetaan yksilön vahvuuksia ja vahvistetaan nuoren yhteisöön kuulumisen tunnetta ja sosiaalisia taitoja.

Loiston toiminnassa yhteisöllisyys on keskiössä ja luvussa 3.1 mainituista nuorisotyön funktioista Loisto toteuttaa toiminnassaan sosialisatiofunktioita, personalisatiofunktioita ja kompensatiofunktioita. Toimintaan mukaan hakeutuva nuori voi kokea esimerkiksi yksinäisyyden ja ulkopuolisuuden kokemusta. Toiminnassa hän pääsee osaksi turvallista vertaisista rakentuvaa yhteisöä, jossa voi vahvistaa taitojaan esimerkiksi tunne- ja kaveritaitojen osalta.

Loiston sosiaaliseen nuorisotyöhön vaikuttaa olennaisesti toiminnan vapaaehtoisuus. Yhteistyösuhdetta tulee vaalia, jotta nuori haluaa tulla mukaan toimintaan ja kokee sen mielekkääksi yhä uudelleen ja uudelleen.

Merilahti (2022) tutki opinnäytetyössään 2022 nuorten kokemuksia Espoon Tyttöjen Talon® arvoista. Merilahden tutkimuksessa nousee esiin, että Espoon Tyttöjen Talon toiminta oli settlementiarvojen mukaista ja haastatellut nuoret tunnistivat pääsääntöisesti toiminnan olevan arvojen mukaista. (Merilahti, 2022, 24–25.) Esimerkeissä yhteisöön kuulumisesta nuoret toivat esiin esimerkiksi sen, että he kokivat olevansa välitettyjä ja pidettyjä osana Tyttöjen Talon® yhteisöä, sillä vaikka he eivät olisi hetkeen päässeet toimintaan mukaan, ohjaaja saattoi kysyä kuulumisia viestillä. (Merilahti, 2022, 22–23.)

Sosiaalinen nuorisotyö perustuu nuorten tarpeisiin ja pyrkii vastaamaan näihin tarpeisiin yksilöllisesti.

Nuori saattaa olla mukana avoimessa yhteisötoiminnassa Helsingin Tyttöjen Talolla®, kun hän kertoo ohjaajalle, että kaipaa tukea seksuaaliväkivaltakokemuksen mukanaan tuomien oireiden hallitsemiseksi. Nuori pääsee mukaan Tietoa, tukea ja toivoa -vertaistukiryhmään, jossa käsitellään väkivaltakokemuksen vaikutuksia ja keinoja hallita ahdistusta. Psykoedukaatio on toiminnan keskiössä. Ryhmän jälkeen hänellä on mahdollisuus saada tarpeen mukaan myös yksilötukea.

Yksilötukea voi saada toiminnassa mukana olevilta aikuisilta myös lyhytkestoisesti mm. yksinäisyyden, identiteetin ja vanhemmuuden teemojen äärellä. Toiminnassa nuorella on mahdollisuus liittyä yhteisöön, vetäytyä siitä välillä pois ja palata. Ikäkohderyhmän ollessa 10–28-vuotta on nuorella mahdollisuus saada tukea teoriassa jopa 18 vuoden ajan. Tyypillisimmin Loiston toiminnassa nuori on mukana toiminnassa 1–5 vuotta.

Sosiaalisessa nuorisotyössä tunnistetaan elämän kerroksellisuus ja kasvuun ja kehitykseen vaikuttavat tekijät kuten sukupuoli, kulttuuri ja muut intersektiot.

Poikien Talon® -toimintaan hakeutuu usein nuoria, jotka kamppailevat yksinäisyyden ja ulkopuolelle jäämisen kokemuksen kanssa. Osa nuorista haluaa pysähtyä pohdiskelemaan sukupuolenkokemustaan ja siihen liittyviä odotuksia ja tätä varten on mm. Vantaan Poikien Talolle perustettu oma ryhmä, jossa on hyvin aktiivinen kävijäkunta. Toiminnassa nuoret nähdään ensisijaisesti nuorina, mutta seksuaali- ja sukupuoli-identiteetti, kulttuuri, tuen tarpeet ja muut asiat nuorten elämässä huomioidaan tarvittaessa ja jätetään huomiotta silloin kun niiden huomioimiseen ei ole tarvetta (Loisto settlementti 2022 d).

Lopuksi voidaan todeta, että sosiaalinen nuorisotyö on auttamistyötä, joka kohdentuu haavoittuvassa asemassa oleviin nuoriin. Yksilö- ryhmä ja yhteisötoiminnan avulla mahdollistetaan nuorisotyön funktioiden toteutumista. Sosiaaliselle nuorisotyölle on tyypillistä tarjota yhteisöjä joihin nuori voi liittyä omana itsenään. Sosiaalisessa nuorisotyössä tarjotaan turvallisia- ja sensitiivisiä tiloja, joihin liittymistä tuetaan. Toiminnassa huomioidaan erilaisia haavoittuvuuksia ja sosiaalista epäoikeudenmukaisuutta. Toiminnassa tuetaan nuoria kohti aktiivista kansalaisuutta ja oman näköistään hyvää elämää. Vertaistuellalla ja vapaaehtoisten tarjoamalla tuella on oma roolinsa toiminnassa. Toiminta on maksutonta ja tarjolla on välipalaa.

5.3.2 Kuinka sosiaalinen nuorisotyö eroaa nuorisotyöstä ja suhdeperustaisesta sosiaalityöstä?

Olenneisimmat erot nuorisotyön, suhdeperustaisen sosiaalityön ja sosiaalisen nuorisotyön välillä liittyvät toiminnan asiakkuuden luonteeseen. Asiakassuhteen ja työskentelyn keston, kohderyhmään ja työskentelyssä hyödynnettyihin menetelmiin.

Nuorisotyötä voivat toteuttaa seurakunnat, kunnat ja järjestöt. Toiminta kohdistuu nuorten vapaaseen ajankäyttöön ja on alle 18-vuotiaiden osalta vapaaehtoisuuteen pohjaavaa. Kohderyhmä nuorisotyössä on universaali ja tavoitteena on tavoittaa ”kaikki nuoret”. Tavoitteena toiminnassa on nuoren kasvun tuki ja suhteen muodostaminen yhteisöön ja yhteiskuntaan. Vapaa-ajan toiminta (tapahtumia lukuun ottamatta) kohdistuu alle 18-vuotiaisiin.

Loistossa sen sijaan avointa matalan kynnyksen yhteisötoimintaa ja ryhmätoimintaa toteutetaan 10–28-vuotiaille nuorille vertaistoiminnan mahdollistamiseksi ja yhteisöllisyyden vahvistamiseksi. 31 % toimintaan osallistuneista oli yli 18-vuotiaita vuonna 2022 (Loisto settlementti 2023 d).

Loisto settlementin toiminta kohdentuu ensisijaisesti 10–28-vuotiaisiin nuoriin. Joissakin toiminnoissa on selkeämmät kohderyhmät, kuten vaikkapa Silmu-toiminnassa. Silmu-toiminta on suunnattu nuorille perheille: alle 22-vuotiaille äideille ja alle 26-vuotiaille isille (Loisto settlementti 2023 b, 44.) Vanhemmuuden ja nuoruuden kaksoishaaste ulottuu työntekijöiden kokemuksen mukaan nuorilla sukupuolen mukaan eri tavoin. Tyttöjen- ja Poikien Talolle® hakeutuu nuoria, joista suuri osa kokee ulkopuolisuutta ja yksinäisyyttä. Suuri osa heistä kuuluu yhteen tai useampaan vähemmistöön (Loisto settlementti 2022 d). Heillä saattaa olla erilaisia huolia, mm. kasvun ja kehityksen pulmia, oppimisen haasteita, neuropsykiatrisia tarpeita tai mielenterveyden haasteita. Jokainen heistä kuitenkin hakeutuu Tyttöjen tai Poikien Talon® yhteisöön omista tarpeistaan käsin.

Nuorisotyössä yleisesti yli 18-vuotiaille palvelut suuntaavat opiskelu- ja työelämän tukeen, ja pohjaa nuorisolain velvoitteeseen etsivästä työstä. Nuoret hakeutuvat palveluun pääsääntöisesti itse. Toimintaan voi osallistua hetkellisesti

tai pidemmän ajan. Pääsääntöisesti tällöin kyse on tuki- ja neuvontapalvelusta, jossa on vahva palveluohjauksen lähtökohta. Loisto settlementin ja useiden muiden sosiaalista nuorisotyötä toteuttavien toimijoiden ikähaitari on laaja. Loistossa toiminta on suunnattu 10–28-vuotiaille nuorille, sillä nuoruus tunnistetaan haavoittuvaksi elämänvaiheeksi, joka jatkuu vielä nuoren täysi-ikäistyttyä.

Nuorisotyössä yleisesti yhteisöllinen toiminta on tarkoitettu alle 18-vuotiaille, kun sosiaalisessa nuorisotyössä myös avoin toiminta on suunnattu 28-ikävuoteen saakka. Sosiaalisessa nuorisotyössä pyritään tavoittamaan haavoittuvassa asemassa olevia nuoria laajemman ikäkohdennetun ryhmän sijaan. Toimintaan hakeutuu haavoittuvassa asemassa olevia nuoria, joilla on yksinäisyyden ja ulkopuolisuuden kokemuksia. Loistossa tarjotaan yhteisöjä niille, jotka sitä kipeimmin tarvitsevat.

Suhdeperustaisessa sosiaalityössä on pohjalla auttamissuhde, joka pohjaa palvelutarpeenarvioon ja asiakassuunnitelmaan. Työskentely ei välttämättä pohjaa vapaaehtoisuuteen. Tavoitteena on synnyttää luottamusta ja vahvistaa asiakkaan omaa toimijuutta. Sosiaalityön tarjoamalla tuella on aina selkeä alku ja loppu. Sosiaalisessa nuorisotyössä toiminta puolestaan pohjaa vapaaehtoisuuteen, siihen ei liity palvelutarpeen arviota tai etuuskäsittelyä ja toiminnassa voi olla mukana itse tarpeelliseksi kokemansa ajan. Nuori voi myös hakeutua toimintaan mukaan uudelleen, milloin vain.

Sosiaalisessa nuorisotyössä toimintaan osallistuminen on vapaaehtoisuuteen perustuvaa. Toiminnassa tuetaan kasvua ja kehitystä, sekä vahvuuksien tunnistamista. Yhteisöllinen tuki ulottuu 10–28-vuotiaisiin ja vahvistaa osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Toimintaan liittymiseen tarjotaan tukea.

5.3.3 Mitä on kohtaaminen?

Kohtaaminen on pyrkimystä dialogisuuteen. Dialogisessa ja kohtaavassa suhteessa osallistujat ovat tasa-arvoisia ja kaikkien kokemukset ja näkemykset otetaan todesta. Kohtaamisessa on aitoa läsnäoloa ja tilan antamista. Dialogissa asetutaan kuuntelemaan sanallisia ja sanattomia viestejä ja niiden merkityksiä.

Kun tulemme kohdatuiksi, tulemme nähdyiksi ja ymmärretyiksi syvällä inhimillisyyden tasolla. Kohtaamiseen liittyy olennaisesti luottamus, välittäminen ja vastavuoroisuus. Luottamus lisää turvan kokemusta ja tunnetta siitä, että ihminen on hyvä ja kelpaava myös epätäydellisenä, sellaisena kuin on. Luottamus mahdollistaa haavoittuvuuden esiin tuomisen.

5.3.4 Mitä kohtaaminen tarkoittaa sosiaalisessa nuorisotyössä?

Kohtaaminen sosiaalisessa nuorisotyössä tarkoittaa turvallisemman tilan luomista dialogille, jossa syntyy oppimisen kokemuksia ja osallisten kokemusmaailma laajenee.

Turvallisemman tilan toteutuminen mahdollistaa nuorelle tilaan astumisen vapaasti ja toisaalta auttaa työntekijää asettumaan ei-tietämisen tilaan ja antautumaan dialogiin. Kohtaamisessa opitaan uutta ja maailmakuvamme avartuu (Loisto settlementti 2022 b, 9).

Loiston sosiaalisessa nuorisotyössä turvallisempi tila on merkittävä elementti kohtaamisen toteutumisen näkökulmasta. Toiminnan käynnistyessä ja uuden nuoren tullessa tutustumiskäynnille, kerrataan turvallisemman tilan periaatteet. Turvallisemman tilan periaatteet on rakennettu huoneentaulun muotoon nuorille ymmärrettäviksi pelisäännöiksi, joissa otetaan kantaa mm. siihen, että toiminnassa ei saa syrjiä tai kiusata. Mutta että toisaalta toiminnassa saa mokailla, ottaa kaikki mukaan, toiminnassa puututaan epäasialliseen käyttäytymiseen ym. (Loisto settlementti, 2021.)

Sukupuolisensitiivisen sosiaalisen nuorisotyön koordinaattori Laura Ranki on puolestaan jäsentänyt turvallisempaa tilaa sukupuolisensitiivisyyskoulutuksessa syyskuussa 2022 näin: Turvallisemman tilan periaatteet; 1. Välitä ja kunnioita, 2. Kunnioita erilaisuutta, 3. Älä oletta, 4. Kommunikoi ja myötävaikuta positiiviseen ilmapiiriin, 5. Noudata ohjeita ja toimi tarpeen vaatiessa.

Turvallisemman tilan periaatteissa ohjataan ottamaan huomioon osallistujien erilaiset tarpeet, pyydetään suhtautumaan itseen ja toisiin hyväksyvästi ja lem-

peästi. Muistutetaan, että oletusten tekeminen voi lisätä turvattomuutta ja pyydetään ottamaan osaa dialogiin ja vuorovaikuttamaan myös haastavista asioista. (Loisto settlementti, 2022 c.)

Loiston toiminnassa on mukana nuoria, joilla on paikoitellen varsin erilaiset ajatukset, kokemukset ja asenteet. Settlementityön historiallekin olennaiseen tapaan erilaiset asenteet ja arvot pyritään tuomaan yhteen, jotta voimme oppia uutta toisistamme ja erilaisista tavoista elää itselle hyvää elämää. Loiston strategiassa tuodaan esiin, että toiminnassa tarjottu tuki ja apu on vahvasti rinnalla kulkijuutta ja peilinä toimimista, joka vahvistaa yksilöä. Sosiaalisella vahvistamisella pyritään siihen, että nuorilla on mahdollisuus kasvaa osaksi yhteiskuntaa ja elää hyvää oman näköistä elämää. (Loisto settlementti 2022 b, 7).

Kohtaaminen vahvistaa nuoren osallisuutta ja merkityksellisyyden kokemusta, sekä mahdollistaa suhteen luomisen. Kohtaamisen onnistuessa nuori kokee tulleensa arvostetuksi, kuulluksi ja nähdyksi.

Loiston strategiassa luvataan arvostaa ja tukea toiminnassamme mukana olevia (Loisto settlementti 2022b, 10). Kohtaamisessa työntekijän tavoitteena on luoda luottamuksellinen ja kunnioittava ilmapiiri, jossa nuori tuntee olonsa turvalliseksi ja kuulluksi. Tämä edistää nuoren osallisuutta ja auttaa häntä käsittelemään mahdollisia haasteita elämässään.

Dialogisella kohtaamisella työntekijä pyrkii tunnistamaan nuoren tarpeet, vahvuudet ja voimavarat sekä tukemaan häntä omien tavoitteidensa saavuttamisessa. Kohtaamisessa työntekijän tulee olla empaattinen ja antautua dialogiin ilman oletuksia. Työntekijän tulee tietoisesti tehdä työtä olettamusten tekemättä jättämiseksi. Nuoren kohtaaminen, näkyväksi tekeminen ja hänen näkökulmansa ymmärtäminen ovat olennaisia kohtaamisessa. Tämä auttaa nuoria tuntemaan olonsa arvostetuksi ja merkitykselliseksi.

Onnistuneessa kohtaamisessa nuoren vahvuudet ja tarpeet tulevat esiin ja kohtaaminen luo mahdollisuuden sosiaalisten taitojen harjoitteluun.

Monissa Loiston toiminnoissa vahvistetaan kaveritaitoja ja rohkeutta ilmaista itseään ja omia toiveitaan ja tarpeitaan. Esimerkiksi Loiston Helsingin Poikien Talolla® vuonna 2022 tehdyn kävijöille suunnatun kyselyn mukaan 77,8 % vastaajista kertoi tulleensa mukaan toimintaan saadakseen uusia ystäviä. 57,2 % vastaajista koki saaneensa toiminnasta uusia ystäviä. Lisäksi 85,7 % vastaajista koki kuuluvansa Poikien Talon yhteisöön. 57,2 % koki pystyvänsä toimimaan aiempaa paremmin sosiaalisissa tilanteissa. 89 % vastaajista kertoi ylipäänsä viettävänsä enemmän aikaa ihmisten parissa Poikien Talolle® toimintaan mukaan tulemisen myötä. (Loisto settlementti 2022 d.).

5.3.5 Millaisia herkkyksiä ja erityispiirteitä kohtaamisessa esiintyy sosiaalisessa nuorisotyössä?

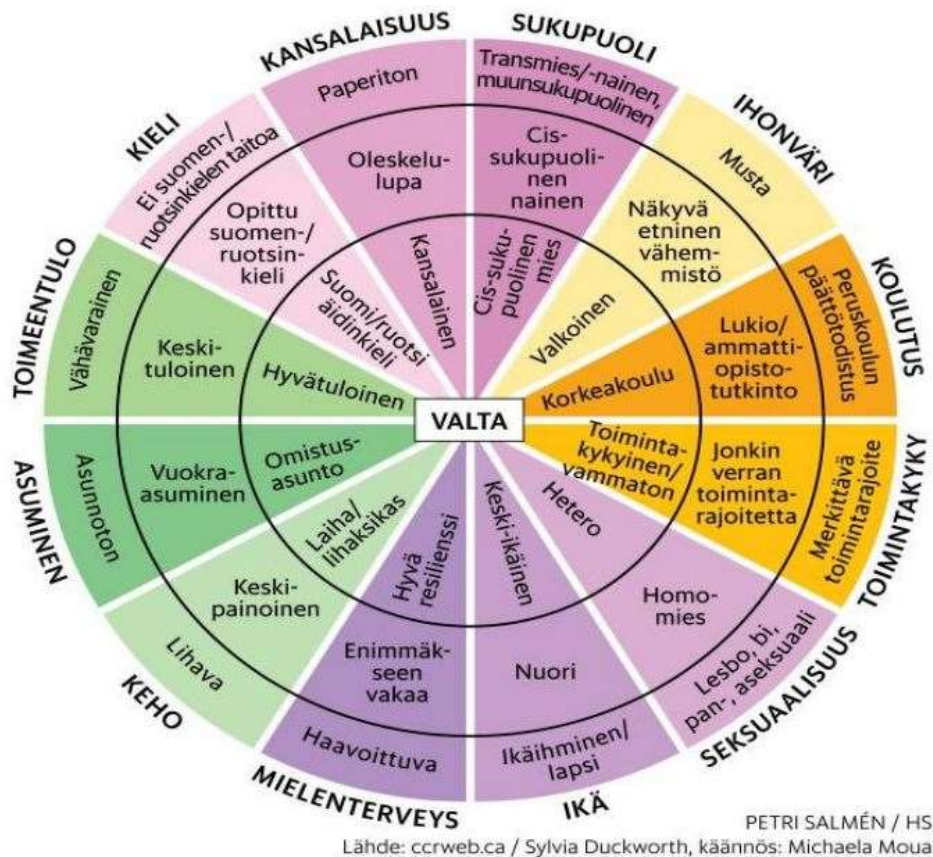
Kohtaaminen sosiaalisessa nuorisotyössä vaatii herkkyyttä, säännöllistä itse-reflektiota, settlementtiarojen sisäistämistä ja arvoihin sitoutumista. Työntekijän tulee olla tietoinen omista etuoikeuksistaan ja asenteistaan.

Sukupuolisensitiivisen sosiaalisen nuorisotyön koordinaattori Laura Ranki määrittelee onnistuneen kohtaamisen reseptiä sukupuolisensitiivisyys koulutuksessa seuraavasti: Onnistunut kohtaaminen vaatii työntekijältä vahvaa itse-reflektiota suhteessa itseen. Kohtaaminen vaatii myös tietoisuuden vahvistamista maailmasta. (Loisto settlementti, 2022 c.)

Olettamuksilta ja tulkinnoilta vapaa kohtaaminen, jokaisen ihmisarvon hyväksyminen, ennakkoluuloton kunnioitus, läsnäolo ja empatia ovat onnistuneen kohtaamisen olennaisia osia. Ranki puhuu myös kokonaisuutena itsenään kohtaamisesta, joka haastaa tyypillistä sosiaalialan professiosta käsin tulevaa kohtaamista. Onnistuneeseen kohtamiseen kuuluu myös tunteet. Dialogin käymisen tapana aktiivinen kuuntelu ja avoimet kysymykset sekä erilaisten olemisen tapojen oikeuttaminen ja nuoren auttaminen löytämään konkreettisia askeleita kohti nuorelle itselleen tärkeitä mahdollisuuksia synnyttävät onnistuneen kohtaamisen reseptin. (Loisto settlementti, 2022 c, 28.)

Kimberlé Crenshaw on yhdysvaltalainen juristi ja ihmisoikeusaktivisti, joka on tunnettu intersektionaalisuuden käsitteen määrittelystä 1980-luvulla. Jokaisella

ihmisellä on lukuisia identiteettejä, jotka risteävät keskenään synnyttäen erilaisia sosiaalisia etuoikeuksia sosiaalisia epäoikeudenmukaisuuksia. Crenshaw tutki aiemmin sukupuolen ja rodun vaikutuksia kokemuksiin. Sylvia Duckworth on kehittänyt asiaa edelleen seuraavaksi esitetyn etuoikeuskehän muotoon, josta Michaela Moua on tehnyt vapaan suomennoksen. Etuoikeuskehää käsitellään aktiivisesti sukupuolisensitiivisen sosiaalisen nuorisotyön kontekstissa ja se esitettiin mm. Rangin toimesta sukupuolisensitiivisyyskoulutuksessa 2022. (Loisto settlementti, 2022 c.)

Kuva 1 Etuoikeuskehä sukupuolisensitiivisyyskoulutuksessa esiteltynä

Sosiaalisen nuorisotyön kontekstissa työntekijän tulee olla tietoinen omista etuoikeuksistaan voidakseen saada edellytykset tunnistaa nuoren elämän intersektioita ja pyrkiä tietoisesti välttämään olettamuksen tekemistä.

Säännöllinen itsereflektio nähdään Loisto settlementissä olennaiseksi osaksi työskentelyotteen kehittämisessä ja toimintakulttuurin luomisessa. Loiston strategiassa todetaan, että säännöllinen pysähtyminen kulttuuri- ja sukupuoli-

sensitiivisyyden teemojen ja kohtaamisen äärelle, luo organisaatiollemme yhteistä toimintakulttuuria ja mahdollistaa moninäkökulmaisen ja yhteiskunnallisen keskustelun rikastamisen. (Loisto settlementti, 2022 c, 17.)

6 POHDINTA

Käsitteiden määrittely käytettävissä olevan aineiston pohjalta tuntui lopulta olevan helpompaa kuin tutkimusta aloittaessani ajattelin. Uskon aikaan saatujen määritelmien tukevan Loisto settlementin perehdytysprosessia ja työntekijöiden käyttöteorian vahvistamista.

Pyrin olemaan prosessin aikana tietoinen siitä, että toteutin tutkimusta Loisto settlementin organisaation sisältä käsin. Työskentelin tutkimusta aloittaessani kehittämispäällikkönä Loisto settlementissa ja olen aiemmin ollut Espoon Tyttöjen Talolla ja Saunalahden tukiasuntoyhteisössä esihenkilönä. Toisin sanoen minulla on olettama siitä, että minulla on oma tietotaito sosiaalisen nuorisotyön toteuttamiseen, ja yritin pysyä tietoisena tästä seikasta, jotta tulokset saavat syntyä suoraan aineistosta oman kokemukseni ja käsitykseni sijaan.

Olemassa olleen aineiston pohjalta olin pääosin tyytyväinen sosiaalisen nuorisotyön määritelmään. Käsillä olleen kirjallisuuden valossa vertaisuuden merkitys ja työlle luonteenomainen yhteistyö vapaaehtoisten kanssa jäi puuttumaan reaalinmääritelmästä kokonaan. Tosiasiallisesti nuorisotyössäkin vertaisryhmätoiminta on merkittävässä roolissa, mutta vertaisuus pohjaa ensisijaisesti ikäryhmään.

Sosiaalinen nuorisotyö ei tavoita kaikkia ikäryhmän nuoria, vaan erilaisista syistä haavoittuvassa asemassa olevia nuoria – jotka erityisesti hyötyvät vertaisuuden kokemuksesta. Aineistossa oli kuvattu huono-osaisuutta ja syrjäytymiseen liittyviä mekanismeja, mutta valitsin käyttää terminä haavoittuvassa asemassa olevaa huono-osaisen sijasta. Tämä oli tutkijana arvovalinta. Haavoittuvuus on termi, joka on aktiivisessa käytössä sosiaalisen nuorisotyön kontekstissa, ja koska kielellä rakennamme todellisuutta, halusin puhua haavoittuvassa asemassa olevista nuorista mieluummin kuin syrjäytyneistä tai huono-

osaisista. Syrjäytyneet ja huono-osaiset ovat käsitteitä, jotka ovat esiintyneet sosiaalityön tutkimuksissa eri vuosikymmenillä, mutta eivät käsitteinä ole enää nykypäivää.

Olemassa olleen kirjallisuuden pohjalta olin tyytyväinen kohtaamisen määrittelymään. Sukupuolisensitiivisyys koulutuksessa ja Loiston strategiassa esiin tuleva työntekijän itsereflektio kohtaamisen äärellä on mielestäni varsin merkittävä tekijä.

Kohtaamisvalmiudet ja taidot eivät ole pääoma, jonka kanssa synnyttään tai joka kerran saavutettuna on olemassa ikuisesti. Maailman muuttuessa meidän tulee aktiivisesti edelleen herkistää itseämme pohdinnalle ja omien asenteidemme ja ajatustemme tunnistamiselle.

Jäin pohtimaan Heli Eischerin ja Jonna Tuppuraisen tutkimusjulkaisua *Tyttöjen Talo on kuin avoin koti*, ja löysin siitä itselleni aiempia lukukertoja syvällisemmän merkityksen. Turvallisempi tila rakentuu hieman samalla tavalla kuin kotirauha. Toimintaa ja ympäristöä kunnioitetaan kuin kotia. Toiminnassa mukana olevat aikuiset (ohjaajat ja vapaaehtoiset), toivottavat kävijän tervetulleeksi kuin kotiinsa. Ihmiset, jotka kynnyksen ylittävät ovat toivottuja ja kutsuttuja vieraita.

Loisto settlementissä olemme kehittäneet toiminnan arviointia ja siihen liittyviä mittareita vuonna 2022 ja vuodesta 2023 alkaen on saatavilla osin yhteisistä seurantatietoa erilaisista hyvinvointivaikutuksista eri toiminnoissa. Tulevina vuosina voisi olla mielekäästä ja kiinnostavaa tutkia kohtaamisen vaikutuksia suhteessa osallisuuden kokemukseen ja yhteisöön kuulumisen kokemukseen Loisto settlementin toiminnassa.

LÄHTEET

Allianssi 2023. Verkkosivut. Saatavissa: <https://nuorisoala.fi/vaikuttaminen/nuorisotyö-ja-nuorten-hyvinvointi/> [viitattu 6.7.2023].

Anttonen, E. 2017. Sukupuolisensitiivinen nuoriso ja aikuistyö Suomessa. Humak, Helsinki. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-456-270-6> [viitattu 6.7.2023].

Dunderfelt, T. 2006. Läsnaoleva kohtaaminen. Jyväskylä: PS -kustannus.

Eischer, H. & Tuppurainen, J. 2011. Tyttöjen Talo on kuin avoin koti. Helsinki: Painokurki Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Porvoo: Bookwell Oy.

Hoikkala, T. & Sell, A. 2008. Nuorisotyötä on tehtävä. Helsinki: Hakapaino Oy.

Honkasalo, V., Kiilakoski, T. ja Kivijärvi, A. 2011. Tutkijat ja nuorisotyö liikkeellä. Helsinki: Unigrafia.

Ihalainen, J. ja Kettunen, T. 2016. Turvaverkko vai trampoliini. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Kettunen, P. 2013. Auttava kohtaaminen. Porvoo: Kirjapaja.

Kiilakoski, T. & Kinnunen, V. & Djupsund, R. 2015. Miksi nuorisotyötä tehdään? Tietokirja nuorisotyön opetussuunnitelmasta. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja.

Kivijärvi, A., Kauppinen, E., Kiilakoski, T. ja Leskinen, J. Hidasta kasvua ja lisääntyviä vastuita. Kunnallinen nuorisotyö Suomessa 2021. Hansaprint.

Laitinen, M. ja Pohjola, A. 2010. Asiakkuus sosiaalityössä. Tallinna: Gaudeamus.

Loisto settlementti 2022 Strategia 2023-2025.

Loisto settlementti 2023. Verkkosivut. Saatavissa: <https://loistosetlementti.fi/loistosetlementtiri/> [viitattu 7.5.2023].

Loisto settlementti Vuosikertomus 2022. 2023 b. Saatavissa: https://www.e-julkaisu.fi/loisto_settlementti/vuosikertomus/2022/mobile.html#pid=56 [viitattu 6.7.2023].

Loisto settlementti 2023. Verkkosivut. Saatavissa: <https://loistosetlementti.fi/historia/> [viitattu 6.7.2023].

Loisto settlementti 2022 b. Strategiapäivän muistiinpanot 2022.

Loisto settlementti 2023 d. Vuoden 2022 toiminnan tilastojen yhteenveto.

Loisto setlementti 2022 c. Sukupuolisensitiivisyyskoulutus diasarja 3.9.2022

Loisto setlementti 2021. Tervetuloa turvallisempaan tilaan, juliste.

Loisto setlementti 2022 d. Poikien Talon kävijäkysely.

Merilahti, K 2022. Nuorten käsityksiä Espoon Tyttöjen Talon arvoista. Laurea Ammattikorkeakoulu, opinnäytetyö Sosionomi AMK. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202203243946> [viitattu 6.7.2023]

Myllärniemi, A. 2007. Lastensuojelun avohuollon perhetyö ammattikäytäntönä – jäsenyksiä perhetyöstä toimintatutkimuksen valossa. Soccan ja Heikki Waris -instituutin julkaisusarja. [viitattu 6.7.2023] Saatavissa: http://www.socca.fi/files/90/Lastensuojelun_perhetyo_ammattikaytantona.pdf

Mönkkönen, K. 2018. Vuorovaikutus asiakastyössä. Tallinna: Gaudeamus.

Nieminen, J. & Gretchel, A. 2018. The "social" in youth work s. 95-104. The history of youthwork in Europe vol. 6. European council

Nuorisolaki 1285/2006

Peltola, J. 2009. Yksilö, yhteisö ja yhteiskunta. Kalliolan setlementti 1919-2009. Gummerus kirjapaino Oy. Jyväskylä

Setlementtiliitto 2023. Verkkosivut. Saatavissa: <https://setlementti.fi/toiminta/suomalainen-setlementtiliike/> [viitattu 5.8.2023].

Setlementtiliitto 2024. Verkkosivut. verkkosivut / Strategia. Saatavissa: <https://setlementti.fi/setlementtiliikkeen-strategia-2024-2026/> [viitattu 7.1.2024].

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301

Sutela, K. 2022. Näkyväksi tekemisen taito. Keuruu: PS-kustannus.

Tulensalo, H., Kalliomeri, R. ja Laimio, J. 2021. Kohti lapsen näköistä osallisuutta. Suomen uusiokuori Oy.

Törrönen, M., Hänninen, K., Jouttimäki, P., Lehto-Lundén, P., Salovaara P., Veistilä, M. 2016. Vastavuoroinen sosiaalityö. Tallinna: Gaudeamus.

Väisänen, L., Niemelä, M., Suua, P. 2009. Sanat työssä. Sastamala: Kirjapaja.